

Med begrænset plads i de forklarende kapitler siger det sig selv, at ikke alle aspekter af det romerske køkken behandles lige grundigt. Hvis man vil vide mere, kan man med fordel supplere med Lise Hannestads *Mad og drikke i det antikke Rom* fra 1979.

Enkelte steder i *Latinsk kogebog* forfalder forfatterne til, hvad man kan kalde en form for økologisk fortidsromantisering, hvor antikkens landbrug roses for sin rene og sunde beskaffenhed langt fra alt, hvad der hedder pesticider og kunstgødning. Denne slags sammenligninger på tværs af århundreder skal man være forsigtig med, for de kan meget nemt blive meningsløse. Når fortiden her tillægges en moderne økologitankegang, bidrager det ikke til forståelsen af antikkens landbrug. At inddrage økologiske overvejelser i forbindelsen med fødevarerproduktion giver først mening, når der er en tidssvarende konventionel landbrugsproduktion at sammenligne med.

Kulturhistoriske kogebøger er en genre for sig inden for kogebogslitteraturen, og *Latinsk kogebog* er et godt eksempel på denne type bog, hvor opskrifterne sættes ind i en større kultur- og socialhistorisk kontekst, men den er stadig først og fremmest en kogebog, der kan bruges til madlavning. Bogen undgår at falde i den klichéfælde, som tematiske kogebøger risikerer, nemlig at ende som vejledninger til den næste temafest med romersk tema, hvor opskrifterne kæmper om pladsen med skabeloner til borddekorationer og udklædningsforslag.

De tre forfattere definerer selv *Latinsk kogebog* som en kulinarisk tidsrejse, hvor formålet er at introducere læserne til den romerske madkultur. Deres forehavende er på mange måder lykkedes. Med *Latinsk kogebog* er der kommet en god indgang til det romerske smagsunivers. Selvom opskrifterne er tilpasset moderne læsere med moderne køkkener og råvarer, får man stadig en god fornemmelse for antikke retters smagssammensætninger og teksturer. Bogen inviterer til, at man bruger alle sanser til at udforske fortiden, og den kan fungere som en fortrinlig introduktion til det kulinariske hjørne af romersk kulturhistorie.

Nina Bauer

| TYGE KROGH, LOUISE NYHOLM KALLESTRUP & CLAUS BUNDGÅRD CHRISTENSEN (RED.): *Cultural Histories of Crime in Denmark, 1500 to 2000*, Routledge, London 2018, 280 s., £ 36.99.

Normalitet og afvigelse er et klassisk og evigt aktuelt studieobjekt for fortidsforvaltere. Samfundets overvågning af det afvigende individ har i århundredernes løb ført til produktionen af adskillige hyldekilometer dokumentation, som vi i dag kan læse os vej igennem i forsøget

på at forstå fænomenet i al sin kronologiske og emnemæssige mangfoldighed. Det gælder også samfundets forhold til sine kriminelle afvigere. Arkiverne formelig bugner af politisager, domsakter og fængselsjournaler.

Kriminalitetshistorien er af samme grund ikke nogen ny disciplin under danske himmelstrøg. Til gengæld har den det seneste tiår været et område i vækst, sådan som kulturhistorien i dens mange fremtrædelsesformer i øvrigt har været det mere generelt. Den slags fremgår med al tydelighed af antallet af forskere og fondsmidler afsat til relaterede emner, og i antallet af de publikationer, som jo ofte er det blivende udkomme.

En markant begivenhed på vejen var dannelsen af et større kriminalitetshistorisk netværk, som i perioden fra 2014 til 2017 og under Rigsarkivets kompetente ledelse samlede forskere med interesse for dansk kriminalitetshistorie og arrangerede en række seminarer. Her kunne de udveksle erfaringer og diskutere teorier, metoder og data med hinanden med henblik på at arbejde mere systematisk og måske ligefrem skabe en samlet forståelse af kriminalitetens kulturhistorie over tid.

Det mest iøjnefaldende udkomme af netværksmedlemmernes diskussioner og arbejde er samlet i denne engelsksprogede antologi fra forlaget Routledge. Resultatet er både oplysende og tankevækkende og undertiden isprængt forskningsmæssige nybrud, set med danske briller, ligesom valg af sprog og udgivelsessted inviterer til at gøre eksemplet Danmark til genstand for internationale sammenlignende studier.

Antologien dækker kronologisk set fra Reformationen og hele vejen frem til nutiden, hvis ellers man ser bort fra den seneste generations tid, og det fælles udgangspunkt er vægten på kvalitative historiske analyser af kriminalitetens væsen, udførelse og organisering – og af alt det, der omgærder den i form af lovgivning, straf og institutionalisering.

De i alt 14 bidragydere, som alle er blandt de mest vidende på området, spænder bredt. Fra hekseforfølgelser over børneværnsager til sortbørshandel. Ja, antologien kommer ind på piskning, pædofili og paskontrol på landet og i byen, på havet og i hæren, og det er godt, for det viser bare, at de emnemæssige grænser er uhyre vidde. Redaktørerne har forsøgt at få greb om stoffet ved at organisere bogen omkring tre tematiske fokuspunkter, nemlig kriminalitetsopfattelse, kriminelle miljøer og kriminalitetsbekæmpelse, og det lykkes egentlig meget godt, når bare man som læser er helt på det rene med, at der netop er tale om en antologi – altså en samling af separate bidrag – og ikke et samlet overbliksværk.

Antologien rummer således en vis vægtning af særlige emner, som til gengæld er grundigt belyst trods bogens overkommelige omfang. Det gælder f.eks. behandlingen af de lutherske læresætningers indflydelse på straffelovgivning og retspraksis. Det gælder også behandlingen af seksualmoralen i 1900-tallet, herunder de paradokser, som var indbygget, da man skulle indrette en straffelovgivning og en retspraksis, som på den ene side måtte afspejle seksuel frigørelse og på den anden side beskytte f.eks. børn og unge mod overgreb. Og det gælder behandlingen af de kriminelle miljøer over tid og tilblivelsen af det politikorps, som i udgangspunktet blev skabt og betalt af kirken, men som langsomt udviklede sig i retning af nutidens statsorganiserede korps. Antologien rummer samlet set solid og tilmed velskrevet grundforskning.

Men ingen roser uden torne. Vægten ligger i overvejende grad på 1700-tallet og 1900-tallet, mens f.eks. det mellemliggende århundrede – hvor overgangen fra de religiøse til den verdslige kriminalitetsopfattelse ellers i så udpræget grad fandt sted – er underbelyst. Dermed er også sagt, at den samlede forståelse af kriminalitetens kulturhistorie stadig lader vente på sig. Men omvendt kan man sige, at antologiens hovedstyrke måske netop er, at den er en antologi, som demonstrerer emnets diversitet, og som ud over at levere vigtig ny viden peger i retning af alle de videnshuller, som også byder sig til – til inspiration for de mange, som nu forhåbentlig har lyst til at kaste sig over emnet og lægge brikker til, så vi med tiden kan få puslespillet til at gå op.

Poul Duedahl

| BENJAMIN ASMUSSEN: *Kinafarerne. Mellem kejserens Kina og kongens København*, Gads Forlag, København 2019, 288 s., 349,95 kr. (= *M/S Museet for Søfarts Årbog*, 78 og *Maritim Kontakt*, 41)

Denne rigt og smukt illustrerede bog behandler den direkte sejlads og handel mellem København og Sydkina fra 1730 og godt 100 år frem. Det er et emne, der er skrevet ganske meget om, men „I denne bog skal det handle om de mennesker, der skabte og konstant genskabte de strukturer, der gjorde handel på tværs af verdenshavene mulig“ (s. 7), for „ud fra et netværksblik at skabe en syntese af de Kinafarere – især handelsbetjentene – der fik den globale handel til at fungere“ (s. 253). Forarbejdet er bl.a. en ph.d.-afhandling fra 2018¹ med udstrakt

¹ Benjamin Asmussen: *Networks and Faces between Copenhagen and Canton, 1730-1840*, Doctoral School of Organisation and Management Studies, Copenhagen